

EUROPA NOSTRA 2023

Významné ocenění obnovy parostrojního pivovaru v Lobči

Jana Berková

Obnova bývalého parostrojního pivovaru v Lobči na Mělnicku probíhá od roku 2009 a v současnosti je již v zásadě dokončena. Za dobu svého trvání se dostala do povědomí odborné veřejnosti jako příklad úspěšné konzervace a rehabilitace zánikem ohrožené industriální památky. Výsledky obnovy, a zejména přístup vlastníků, byly oceněny řadou domácích ocenění včetně Ceny Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro za rok 2015. Od té doby obnova pokračovala navazujícími dílčími etapami a prací na prezentaci této památky v odborné rovině i ve vztahu k široké veřejnosti.

Mimořádné úsilí, vytrvalost a pečlivost, se kterou vlastníci areálu k obnově pivovaru přistoupili, získala v loňském roce nejprestižnější evropské ocenění v oblasti kulturního dědictví European Heritage Awards/Europa Nostra Awards 2023. Obnova pivovaru v Lobči byla nominována do hlavní kategorie „Obnova a konzervace“, kde uspěla v konkurenci dalších mimořádně kvalitních počínů obnovy významných památek z celé Evropy, jakými byla např. obnova Friluftsskolen Open-Air School v Kodani, paláce Hotel de la Marine na Place de la Concorde v Paříži, Královských zahrad v Benátkách, Muzea městské dřevěné architektury v lotyšském Vilniusu, hlavního oltáře v bazilice Panny Marie v Krakově, stropů katedrály ve Funchalu na Madeiře, kamenného mostu přes řeku Deba v lokalitě Debe ve Španělsku, zříceniny kláštera San Pedro de Eslonza ve Španělsku či lázní Cleveland Pools ve Velké Británii. Nadto získal lobečský pivovar třetí nejvyšší počet hlasů v anketě hlasování veřejnosti.

Cenu osobně převzali vlastníci pivovaru architekti Jana a Pavel Prouzovi v doprovodu generální ředitelky NPÚ Nadi Goryczkové na výročním 60. summitu panevropské federace Europa Nostra v Benátkách, který se konal ve dnech 27.–30. září 2023. Slavnostní předávací ceremoniál proběhl ve slavném Palazzo del Cinema 28. září. Jedná se o mimořádné ocenění postupné celkové obnovy a zachrany zánikem ohrožené technické památky s velmi dramatickým osudem.

První zmínky o existenci pivovaru v Lobči se datují do 80. let 16. století. Jádrem dnešního pivovaru v rozsahu sladovny vznikalo v období kolem roku 1600. Z té doby pochází kromě obvodového zdiva také dvououlí klenuté sladovnické humno¹⁾. Pivovar byl součástí vrchnostenského podnikání vlastníků lobečského zámku, který byl centrem panství Mšeno-Lobeč, z něhož byl roku 1902 vyčleněn²⁾. V průběhu svého vývoje prošel jako většina historických staveb obdobími rozkvětu i stagnace. Současný půdorysný rozsah stavby je zaznamenán již na mapě stabilního katastru z roku 1842. Budova byla do dnešní podoby upravena v letech 1894–1896, kdy ji nechal tehdejší majitel velkostatku Lobeč JUDr. Rudolf Cicvárek přestavět na parostrojní pivovar podle návrhu proslulého pivovarského inženýra Josefa Rosenberga. V té době byl areál pivovaru doplněn o monumentální budovu ležáckých sklepů, která je velmi dobře dochovaným příkladem architektonicky velmi kvalitní industriální stavby z období poslední třetiny 19. století, odrážející technologické změny ve výrobě piva a současně také dobové stavební techniky včetně využití místně charakteristického stavebního materiálu – pískovcových bloků. Období vrcholného



Obr. 1: Pivovar Lobeč (okres Mělník) – březen 2002. Zchátralý areál pivovaru v centrální části vesnické památkové zóny představoval vážný problém. Chátrající objekt byl bez využití, volně přístupný, poškozený nejen letitou absencí jakékoli údržby, ale také záměrnými devastujícími zásahy (foto J. Berková, 2002).



Obr. 2: Jednou z prvních akcí konaných pro veřejnost byl happening Industriální stopy 2011, během něhož byl celý areál zpřístupněn v procesu probíhající obnovy. Celodenní bohatý program přednášek, výstav a hudebních vystoupení se setkal s nečekaně silným ohlasem (foto z archivu vlastníků).

rozkvětu výroby piva zde trvalo do poloviny 20. let 20. století a bylo ukončeno pomalou stagnací, kterou následovalo zastavení výroby v roce 1941.

V průběhu 2. poloviny 20. století byl areál využíván různými uživateli k jiným účelům a doveden až na pokraj zániku. Pivovarské sklepy sloužily jako sklad zeleniny, budova varny byla užívána státním statkem pro opravy zemědělské techniky a jako sklad. Postupná devastace areálu vyvrcholila v 90. letech 20. století, kdy zůstal zcela bez využití a řádného zabezpečení napospas nájezdům osob těžících cenný stavební materiál, jakým byly zejména masivní trámy nosných konstrukcí sýpky nad sladovnou. V té době nebyl areál kulturní památkou, avšak nacházel se v jádru tehdy nově vyhlášené vesnické památkové zóny.



Obr. 3: Slavnostní otevření pivovaru 28. 5. 2015 již návštěvníkům nabídlo obnovenou hlavní budovu se zajímavou expozicí v patře sladovny a univerzálně využitelným prostorem v podkroví a také první lobečské pivo (foto M. Hanzlíková, 2015).



Obr. 4: Benátky, slavnostní předání ocenění Europa Nostra 28. 9. 2023, kde Ing. arch. Pavel Prouza převzal ocenění z rukou členů poroty – někdejší kyperské první dámy paní Andrroully Vassiliu a prof. Antónia Lamase, generálního ředitele Portugalského institutu pro kulturní dědictví (foto z archivu vlastníků).

V roce 2007 zakoupil zchátralý pivovar současný vlastník, společenství mladých architektů, které zahájilo neodkladně přípravy na zajištění nejhroženějších částí areálu a následnou celkovou obnovu. Bylo zadáno zpracování stavebněhistorického průzkumu, který odhalil do té doby nepoznanou historickou a památkovou hodnotu lobečského pivovaru a přispěl k jeho prohlášení za kulturní památku. Vlastní práce na postupné obnově byly zahájeny v roce 2009 vyklíčením suti. Během pěti let se podařilo obnovit krovy a střechy všech budov



Obr. 5: Diplom pro pivovar v Lobči.

v areálu a obnovit chybějící vnitřní konstrukce sýpek včetně stropů, provést rekonstrukci prostoru bývalé varny a dalších částí areálu do té míry, že v dubnu roku 2015 mohla být po sedmdesáti dvou letech obnovena v prostoru bývalé stáčírny a malých sklepů výroba piva a areál mohl být slavnostně zpřístupněn veřejnosti. Hlavní budova se sladovnou slouží jako



Obr. 6: Plaketa Europa Nostra.

pivovarské muzeum, v prostoru původní varny je umístěna restaurace, sklepy jsou součástí prohlídkové trasy a část slouží původnímu účelu při výrobě piva. Podkroví nad sklepy je upraveno pro ubytování hostů. V areálu jsou pořádány pravidelně happeningy a kulturní akce.

Vlastníkům objektu Ing. arch. Pavlu Prouzovi a jeho manželce Ing. arch. Janě Prouzové Myškové patří uznání za nevšední a v památkové praxi vzácně citlivý a vnímavý přístup k této industriální památce, který prokázali nejen v průběhu náročné obnovy jednotlivých částí areálu za intenzivní spolupráce se složkami památkové péče, ale i v přípravné fázi obnovy a zejména při hledání vhodného využití a možností prezentace této památky veřejnosti. Záchrana pivovaru v Lobeči je vzácným příkladem památkové správné obnovy industriální



Obr. 7: Slavnostní odhalení plakety na hlavním průčelí pivovaru manželi Prouzovými a J. Berkovou, symbolizující vzájemnou úzkou spolupráci vlastníků a středočeského územního pracoviště NPÚ při obnově této památky.

památky a současně příkladem osvětleného nakládání s kulturním dědictvím naší země. Jsme nadšeni, že tato práce došla také mezinárodního ocenění.

Plaketa ocenění byla na budově pivovaru slavnostně odhalena za účasti významných osobností kulturního a společenského života a památkové péče dne 16. 10. 2023.

Poznámky

1. Jan Anderle – Jan Urban, Stavebně historický průzkum, 2008.
2. Tamtéž.

EUROPA NOSTRA 2023 – A Significant Award for the Renovation of the Steam-Powered Brewery in Lobeč

The renovation of the former steam-powered brewery in Lobeč (Mělník District) has been underway since 2009 and has virtually been complete. During the process, it was brought to the professional public notice as an example of successful conservation and rehabilitation of an endangered industrial monument. The results of the renovation and especially the approach of the owners have been recognised by many domestic awards including the National Heritage Institute's Patrimonium pro futuro for 2015. Since then, the renovation has continued with successive partial stages and work on the presentation of this monument on the professional level as well as to the wider public. On 28 September, at a gala evening in Venice, Italy, the brewery owners Jana and Pavel Prouza received Europe's most prestigious cultural heritage award, Europa Nostra / European Heritage Award 2023, for the rescue and revival of the technical monument – the Steam-Powered Brewery in Lobeč.

Fig. 1: Lobeč Brewery (Mělník District) – March 2002. The dilapidated brewery compound in the centre of the village conservation area posed a serious problem. Falling into disrepair, the compound was without use, freely accessible, and damaged not only by years of lack of maintenance but also by intentional devastation (photo by J. Berková, 2002).

Fig. 2: The happening Industriální stopy 2011 (Industrial Traces) was one of the first public events which made the entire compound accessible during the ongoing renovation process. The full-day programme of lectures, exhibitions, and music performances met with an unexpectedly strong response (the owners' photo archive). Fig. 3: The grand opening of the brewery on 28 May 2015 introduced the visitors to the renovated main building with an interesting exhibition on the malthouse's first floor and a space in the attic for universal use, as well as the first Lobeč beer (photo by M. Hanzlíková, 2015).

Fig. 4: Venice, Europa Nostra Awards Ceremony on 28 September 2023, where Ing. arch. Pavel Prouza received the award from the jury members – the former first lady of Cyprus, Ms Androulla Vassiliou, and Professor António Lamas, Director-General of the Portuguese Institute for Cultural Heritage (the owners' photo archive).

Fig. 5: A certificate for the Lobeč Brewery.

Fig. 6: The Europa Nostra plaque.

Fig. 7: Ceremonial unveiling of a plaque on the brewery's main facade by the Prouza couple and J. Berková, symbolising the close cooperation between the owners and the National Heritage Institute, Regional Office for Central Bohemia, during the restoration of this monument.